

A.1615

Mulgi mõistus.

Schnakenburgi trükk ja kulu.

Tartus ja Riias.

376

A. 1615.

[Handwritten signature]

Mulgi mõistus

ja

Tartlase tarkus.

Nali ühes järgus.

See nalitükike on mitu korda Tartus ja ka viimasel laulupidul
säälsemas mängitud saanud.

R. Ruus
Head. Theol.

Tartus 1881.

Schnakenburg'i trükk ja tulu.

Benfuri poolest lubatud. — Tallinnas, 4. Julil 1880.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

50 149

Mulgi mõistus ja Tartlase tarkus.

Nali ühes näituses.

(1874.)

Statilid.

Oru onu, päriskohta omanik }
Mäe Margus, rikas peremees } piizimehed.

Ott, Oru onu poeg.

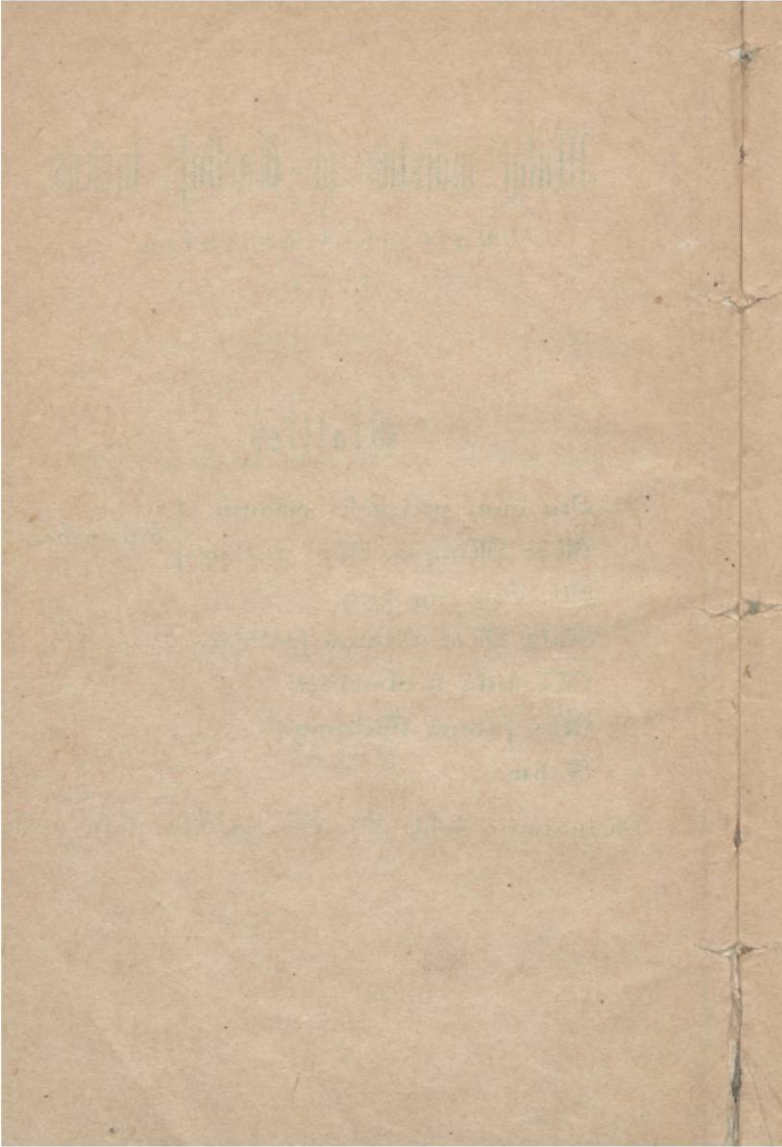
Katt, Mäe Margusa tütar.

Mäeküla koolmeister.

Üks fulane Tartumaalt.

Rahwas.

Mängimise koht: Piiz Oru ja Mäe talu vahel.

Ühine etendus.

Mäe Margus.

Mäe Margus. (Ülmad wõõ wägel; Teeb aida Tartu ja Wiljandi piiri pääle. Paneb weel mõnda tükki juure; teritab teiwast 20. leiwa kott maas.)

So! nüüd on asi korras, töö lõpetatud, aid walmis, tüli otsas, jüda rahul. Mid on kõrge küllalt! Siit ei pääse Mulk ega ka tema loom üle; ja alla metsa teele olen kraawi sisse kaewanud — ei sääst pääse Mulgid ka üle. — Dru wanamees on oma arust tark küllalt, mõistab mõndagi tööd teha ja mõndagi asja ajada, aga kas mull wõi meil Tartu maa meestel mõnda Mulgi mõistust tarwis on?! Esee nemad oma mõistusega metsa minna! Ta pool kerglast sõimab mind tüli tegijaks inimeseks! Mind, kes ma kolm aastat järge mööda kohtumees olen olnud ja paljalt selle pärast lahti sain, et teine mees minu asemele waliteti. Ja kes see teine mees oli? — Mulk! Meie koolmeister ka nagu poole aruga, annab nõuu:

Walige aga Dõe Jaan kohtumeheks, ta on mõistlik mees! Waata, ta on mõistlik, nagu oleks mina pöörane! — Seda ma ei jalli! Täna-sest päewast oleme meie lahutatud! Ma ei tunne, ega taha ilmaski seda Dru onu tunda! — Jälle üks mees, kes tulewal korral weel kohtumeheks wõib saada. Ei ole ka tarwis, et ma teda tunnen! See aid siin peab meid ära lahutama! Ei tohi Tartumaa loom Mulgi maale ega ka Mulgi loom Tartu maale tulla! See on minu tahtmine, minu wiimne tahtmine, minu testament! Sest Mulgid pole wäärt, et meie Tartlased nendega ühte keelt räägime. < Peaks keeled weel furd keedetud saama, siis waliks ma enesele eunem Mustlase- kui Mulgikeele! (ära.)

Teine etendus.

Oru Onu.

Dru onu (tuleb taha, piipu põletates.) Ole sina nüüd Wiljandimaa mees ehk Tartlane, see ei tee sind paremaks ega pahemaks. Sa jääd ikka Wiljandimaa meheks ehk Tartlaseks, kui sull ka raha labidaga oleks tasku ajada ehk sull ka kopikutki ei oleks. Aga mis sind paremaks teeb ja kõrgemaks tõstab, on so süda ja mõistus. Pruugi südant mõistusega ja sa näed, et süda rahul on, pruugid sa aga südant mõistuseeta

— nagu minu poolemees Mäe Margus — ja ja näed, et jüda rahuta on. Minu helde taewas! Kas see pole mõistujeta töö? Mäe Margus teeb aia piiri pääle, et kaks wenda, need on Wiljandi- ja Tartumaa mehed, teine teisega kokku ei peaks saama! Kui ma mõistusega selle pääle mõtlen, siis näitab see nagu poleks Mäe Margusjal mõistuse terakestki. Minu nõuu oli Tartumaa meestega sõbraks saada, mo poeg soovis seda ka, — aga mis sõprus see on! Waata kus sõprus! Ta teeb aia piiri peale. — Ma olen rahu pidada püüdnud; ei ole ma millalgi kära selle üle teinud, et Tartumaa loomad mo wiljale kahju teinud, ei ole ma ka millalgi selle üle pahane olnud, et mo poeg Mäe küllasse käib, kellel jääb midagi tegemist pole. Noh, waata, nüüd oleme lahutatud! Mäe Margus ei jalli Mulgi mõistust! Mis iseäranis mõistus sell Mulgil siis on? Kus foolis tema on käinud?! See on õige: Meie oleme natuke jõukamad kui Tartlased, aga üksi ka selle läbi, et hoolas linghamimine ja karjakaswatamine meid aitanud on, ja kellel meie päiwil oma rahakopikake taskus on, ega see jo ometi ra tõise julane ei taha olla. Ma tahan Margusjaga selle häbistawa aia üle kõnelda. Seda ma ei jalli, et meid maailma naeruks nenda lahku aetaks! (Teatri taga kära.) Noh, jääb ta on! Suba on jälle Tartumaa meeste kära kuulda. Parem on, ma lähan eest ära, eune kui ilma aegu rumalaid sõnu kuulama hakkan. (ära.)

Kolmas etendus.

Tartumaa sulane.

Tartumaa sulane. Harrid kõik Mulgid kui Tartlased! Ühel ei ole aru, teisel ei ole otka! Saat nüüd maailma naerust! Ta wanapagan teeb aia kest teed. Ta arwab, et teekäijatel ka nii pikkad jalad on kui wargadel sõrmed. Mina olen nüüd ka maailma näinud ja mõndagi meest tunnud — ei ole ma nii-sugusi weel näinud nagu need poole-mehed. Mäe Margus mõni mees ka! Ta hakkab Mulkidega tüli tegema. Mulkidega, kes kõik hulguised ja tülitegijad on! Ta küsi järele, kus need hobuse wargad, uhked poisid ja toredad tüdrukud on — ikka aga jälle Mulgimaal! Kas on weel ühte nurka meie maal, kuhu Wiljandi mees, see neetud Mulk, oma nina poleks sisse pistnud ja ära ostnud?! Mina sest aru ei saa, kust need Mulgid ka selle raha wälja wõtawad. Nad on nagu teisest maailmast wälja tulnud: teewad majad suurte klaas-akantega, korskad pääl nagu mõisadel, wilja aiad kõrwas, peenikesed sõidu wantrid õues, Saksamaa ahrad nurmel, linnapeksmise-, willakraasimise- ja wõi-masinad ja mis pagana asjad neil kõik ei ole! Poistel juba kalewist püksid ja wattmannid, pitka wartega piibud suus, nokaga mütsid pääs, käed puusas — just kui baronid!

Ja küsi nüüd järele, mis tükis nad siis ometi paremad on, kui meie Tartumaa mehed? Kas Tartumaa meestel jõudu 'pole? Kas tema Saksamaa ader ehk wõi-masin ta taewasse tõstab?! Ah, ah, ah, ah, tühi kõik! (wõtab pudel^{ist} ja laulab:)

„Stui Jumal suure tuule tooks
Ja tuhat Wulki mõrda a'aks,
Ja igast Wulgist kopif jaaks,
Siis kümme rubla mulle jääks!“

See aid siin ei ole õige koha pääl. Teda 'pole tarwiski! Ma tahan ise, mina Tartumaa meeste põhi, kõik Wulgid tagasi hirmutada! — — Ma olen mõndagi näinud ja kuulnud, aga mis see minu'sse puntub, wõi mis mul sellega tegu! Dru Dti ja Mäe Katiga ei näita asjad just mitte nii wõeriti olema, mina nagu arwan — — ah, Wulkide ja Tartlaste wahel ei saa ometi pulmi peetama! (Laulab:)

„Ma nägin tuhat Wulki seiswad
Tartlaste tare läwe ees
Ja igal Wulgil kümme käfti
Ja kümme ka — — — — —“

(Dru Dti tuleb ruttu ette)

Aeljas etendus.

Ott. Sulane.

Ott. Tartlane, mis pidu jull on?! Oh sina ülejäanud! Kallil töö päeval nenda ümber wedeleda, kas see 'pole Jumala päewa wargus? ja Mulka söimata, kas see 'pole ligimese auu rikkumine?

Sulane. Ei, ei, kallis poolmees, ega siis meie wahel tüli ei pea tulema selle wäikese asja pärast! Ma tahtsin siit edasi minna, aid aga ees, nüüd katjun kust läbi saan.

Ott. Roni aga üle wanapoiis!

Sulane. Minu wana inimese fondid jeda küll ei luba! Olin noorena küll osaw nagu oraw ronima, aga nüüd ei jaksa enam!

Ott. Katsu ometi! Kui sa wanas põlwes laulda jõuad, siis ehk jõuad ka ronida! Teie Tartumaa mehed olete jo kui kõi=tantsijad osawad, kas sina siis oma meestele häbi tahad teha?!

Sulane. Mina Tartumaa meestele häbi teha? Ma tahan aga näidata, kuidas aia otša ronitakse!
(Ronib, kukub ühes aiaga maha, pudel kätti.)

Ott (naerdes). Küll olete teie Tartlased ka töömehed. Ronib üks warblane aia otša, siis hoia eest ära, et ta ühes aiaga selga ei kukku!

Sulane (pudeli täkkisi waadates). Oh minu kallis Jumala iwake, sa selge elutilgake, sa masikmarja

leheke! maksis 25 kop. Oli kallis ja karastaw, oli mahe ja magus! Aga nii see lugu kord maailmas on, — ega ta Tartumaalgi teisiti ei wõi olla, — mis kallis, see kaub; mis wägew, see waub!

Ott. Noh, wanapoiss, nüüd katsu aid korda jäädida, et pärast poole jälle tuli ei tule!

Sulane. Minu pärast mädagenu ta seie paika! Mina teda weel korda jäädma! Mo küljeluud walutawad isegi, nagu oleks neist terve raudtee rong üle käinud! Nura aga ise aia teibad uueste sisse, kui sa oma isamaad armastad! (ära.)

Viies etendus.

Ott.

Ott. Säh! Mine fina Tartumaa meestega juttu ajama! Oleks minu Katt mitte Tartumaa inimene olema, ma saaks ehk ka mõnikord Tartumaa meeste pääle wihaseks; aga mis sa ära teed! Kus ju kaunike kosub, jääb ju süda seisab! Oleks Tartumaa mehed ka Türklased olema, ma ei wihkaks neid ometi, sest minu lõbus Kata on jo ise Tartlane. Imekspanemise wäärt jõud, mis ühel nüisugusel tütarlapsel on! ta lepitab terve Tartumaa rahwa Mulkidega ära. See tõsplane sulane, kes siin praegu hullustas, no mis mees see on, just kui õletuustik! Aga kui ma ta pitka

wanmust laia jüledega ja laba kaeltagusega nägin, waat tuletas mulle kohe Kata meele! — Rahju wäga rahju, et meie isad teine teisega häääl jalal ei seisa! Minu isa on mees, kes mõistuse ja õigust-tegemise waral elab: ei ma pole weel kuulnud, et ta seda sõna Tartlane ehk Mulk oma subu oleks wõtnud, ta räägib üksi Gestlastest, Wiljandi ja Tartumaa sc. meestest. Mäe Margus aga, — ta muud sõimu ega meelitamise sõna ei tunnegi, kui Mulk. Tahab ta tõist maa põhja wanduda ja sõimata, siis on esimene sõna ifka Mulk; tahab ta tõist taewasse tõsta oma kiitusega, siis on ta esimene ja wiimane sõna jälle Mulk! — Mulk! Mulk! kes on sind wälja mõtelnud, ja inetu sõna Mulk! Selle ühe nime pärast peab Katt Tartumaale jääma ja kes teab misjuguise Tartlase kätte saama! Oleks mul võimalik olema, ma paneks selle sõna aia teiba otsa ja laseks ta wibupüüfiga maha.

Kuues etendus.

Oru onu. Ott.

Oru onu. Mis sa, poeg, end nüüd nii palju ilma aegu pahandad, ega nimi meest ei rifu! Mulk on jo terve maakonna rahwa Tartlaste keeli nimi. Ole, poeg, ennem uhke, et sull see nimi on! Ara pelga midagi! Mulgid on Tartlaste wastu peaaegu mõisnikud.

Ott. Isa, mull ei ole selle sõna vastu midagi midagi waidlemist, aga mull on ta vastu üks kallis kiwi, üks pärli wahetada. Oh, isa, oleks ma Tartlane!

(Mäe Margus kuuldasse taga teatri karjuwad: Mulgid, teie ära-upatamata wähhjad: Wai see on minu töö ja waewa maks!

Oru onu. Ott, poeg, mine ära! Ma tahan wana Margusjaga paar sõna mõistlikult rääkida; niisugune elu ja olek ei kõlba naabrite wahel mitte. (Ott ära.)

Seitsmes etendus.

Oru onu. Margus.

Margus. Sää! ta seisab! Mulkide kindral, wana Oru oinas! Minu aida maha kiskma, see on teie wiimne töö, teie inetumad!

Oru onu. Poolemees, mis sa nüüd nii pahandad, see ei maksa, elama nagu mõistlikud inimesed!

Margus. Inimesed? Kas Mulk ka inimene on?

Oru onu. Maailm naerab meid jo sell kombel wälja! Mina annan igas tükis järele, mises mo mõistus seda lubab. Wõta ära siit see lahutaw aed! See on jo selge narri temp!

Margus. Narri temp? Sina ütled seda mulle, et see narri temp on? (Pillab südame täiega aia kõrwale) Olgu nii! Ma täidan so tahtmise! Hoia selle eest: juhtub so loom üle piiri tulema — ma lasen ta

püsiõiga maha! Seda olen ma juba ütelnud: meie wahel peab waehe olema!

Dru onu. Sõber, mõista ometi ka, mis sulle üteldakse! Sa oled just poisikese põlwes alles. Ei ole kuuskümmend aastad sind ühtigi targemaks teinud; alles wahiwad kuusteistkümmend aastad sull igast kohast wälja!

Margus. Mina olen poisike? Minul 'pole aru peas? Kellele ja seda seletad? Mis mul sinu mõistusega tegemist! Kus Mulk hulluks lähab, jääb hak-
 kab ta mõistma. Kuula nüüd tema mõistab! Minul 'pole sinuga ega sinu mõistusega tegemist. Mis sinu mõistuseks nimetad, seda nimetan mina tarkuseks, ja tarkus on see asi, mis meid Tartlasi Mulkide kunin-
 gaks teeb. Salomon ja Siirak ei ole mitte mõistuse — waid tarkuse raamatu teinud; ja waata, ja Mulk, kiidad mõistust ja ei räägi tarkusest sõnakestki! Sina püsti pagan! Püha kirja põlgaja!

Dru onu. Sinu sõnad teewad mind ka tõsiseks, ja hakkad koolipoisi kombel seletama, misest ja ise aru ei saagi! Mis on siis so tarkus? Oli see so tarkus, et sa seie aia tegid ja jälle maha kiskusid ja püsiõiga ümberkäia lubad? Meie nimetame seda halpuseks. Mitte sinu tarkus ei aita sind üksi jalale, waid saa, sõber, mõistlikuks! Mõistus teeb inimesed alles inimesteks.

Margus. Seega tahad sa ütelda, et Tartlane inimene 'polegi?!

Oru onu. Seega tahan ma paljalt ütelda, et mõni Tartlane aru ei saa, mis wahel halbi ja mõistliku inimese wahel on.

Margus. Pea oma jutlust karjapoiestele, mull 'pole seda tarwis! Mull on, Sumalale tänu, isegi nii palju tarkust, et mull ju mõistust tarwis 'polegi! Pea nüüd meeles, wana Mull, mis ma sulle ütlen: Soia omad loomad! Sa kui sa püüsi pauku kuuled, siis mõtle Mäe Margusse pääle, nagu inimene wikerkaari nähes weeputuse pääle mõtleb. (ära.)

Stabekkas etendus.

Oru onu, pärast Ott.

Oru onu. Mine, poolemees! Ma tunnen sind nüüd! Ma tean mis sull puudub! Mõistusest on sull puudus. Nii kaua kui mõistus puudub, ei saa Tartu ja Wiljandi maa mitte lahkses ja sõbruses elama. (ära.)

Ott (tuleb). Tüli peab maailmas olema, aga õnnetu see mees, kelle läbi tüli maailma tuleb! Ma arwan, minu Katt jääb Tartumaale, kui lugu end mitte ei muuda. Hjad! Mis teil kanged pead on!

Üheksas etendus.

Ott ja Katt.

Katt (lustilikult.) **Ott**, ära karda selle pärast mihastigi, et meie isadel igal ise aru on, tõisel tarf ja tõisel mõistlik aru!

Ott. Kallis Katt, kartust 'pole mul meeste pärast mitte, aga kartust on mul sind kautada; meie isad ei mõtlegi selle pääle, et meid paari panewad. Ja tütarlapse pääke on ka nii kerge, et otse koha selle järele käib, mis isa käsib. Ütleb isa: Katt ära mine mehele! Siis Katt ka ei läha. Ütleb isa: Katt, mo tütreke, wõta omale üks Tartumaa mees, see on sinu wääriline! siis wõtab Katt omale Tartumaa mehe.

Katt. Ära nüüd, **Ott**, oma Katat nii ka tenta. Küll Kata ka teab, misfugune mees tema wääriline on; temal on paljalt üks **Ott** ja seda ta ei jätta; ja kui see üks **Ott** teda ei taha, siis jääb Katta wanaks piigaks! Kas ja nüüd kuulsid?! Ega meie ka weel 'pole küsinudgi isade käest, mis nad selle asja loo kohta ütlewad. Küll meie nõuu leiame, kui meil kahesegi aga üks aru on, see tähendab, kui meil tarkust ja mõistust mõlemaid on. **Watt** siis wõidad fina minu isa tarkuse- ja mina sinu isa mõistusega ära.

Ott. Ja siis oleme mõlemad ise targad ja mõistlikud inimesed! Sa oled mul ikka üks Kata, misfugust teist terwest kihelkonnast leida 'pole.

Katt (naerdes.) Ja muidugi, wa' meelitaja!

Ott. Ja kui meie paaris oleme — oh seda pidu ja põlwe! — siis peab wahel Tartlaste ja Mul- tide wahelt meie külas kaduma! Olgu wanad, mis nad on, aga noor põlw peab teiseks saama!

Katt. Ott, aga millal ma sinuga jälle jutule saan? Ma ei lasjeks find nii pea ära minnagi, aga minu isa on wist aru saanud omas juures tarkuses, kuidas asjad meie wahel on ja ta walwab nagu oraw mu järele, loeb wiimjed jalataied ära.

Ott. Mina awalikult ei kõlba nüüd teile tulla. Aga Katt, pane tähele! Ma tulen natukesel aja pärast, kui ma tääda olen saanud, mis minu isa meie paari- mineku kohta mulle ütleb — sest nüüd ma enam nalja ei tee! — Minu Kata peab nüüd mu noorikuks saama!

Katt (hüpates.) Ott, Ott, Ott, küll see oleks üks lust ja rõõm; waat' see on mu meele järele! Siis oled sa üks mees, kui sa selle asja tooni ajad!

Ott. Et aga siin piiri peal ilma aegu wahti- jaid wõiks ees olla, kes hääle asjale paljalt kahju wõiwad teha, sellepärast tulen ma natuke kentsakal wiisil. Meil on kodus suur hobuse nahk, selle wotan ma enesele ümber ja tulen siis. Kaugelt waataja ei saa ju sest midagi aru ja hobused — ehk kui ma ka nii kõrge pole, siis olen ometi härg mullika kõrgune — need kõnniwad ju ümber, ilma et keegi seda imeks paneks. Olen ma aga üle piiri siin, siis

wiskan naha maha ja räägin Katala ära, kuidas meie asjad on, ning siis lähame kahekesi koos Kata isa kallale — ta peab järele andma!

Katt. Sa muidugi, ja muidugi, minu kallid Dtt! Sull on seda mõistust ja tarkust! Küll sa ilma minu tagi need asjad korda ajad! Aga ma ootan! Ma tahan hea meelega näha, kuidas see härja suurune hobune wälja näeb! — Kuula! kuula! keegi kõnnib metsas! Wist minu isa! Sumalaga, Dtt!

Dtt. Sumalaga, Sumalaga, Kata!

(Püüab Katat kaisutada.)

Katt. Mis sa nüüd teed? Dtt! Ma häbenen ju! Lase nüüd lahti! — Näe, nüüd näe, Dtt! Eks sa ei kuule!

Dtt. Mis sa siis häbened Katt, ega sa minu käest ometi enam ei pääse!

Katt. Dige ta nüüd küll on, Dtt — ega ma rumal pole, et ma so käest weel arapääseda tahan — aga nüüd pean minema! (ära.)

Dtt. Oh jeda Katat! Seda ma pean ütlemä, see on üks piiga! Waata kuidas ta nüüd hüppab! Ma tean, mind ta ka armastab, nagu oma silma tera ja miks ma siis sellepärast 'pea uhke olema! Niisugune neiu ja minu mõrsja! Aga ma pean ise ka jälle tunnistama, et ma üks ilus pois olen. Dtsigu nemad oma Mäe külalt teine niisugune Dtt wälja! — Aga

nüüd ruttu ja ruttu isa kallale ja jälle tagasi Kata juure ja siis Margusse juure ja wiimaks kirikhärra juure! Hurra Ott! (ära.)

Kümnes etendus.

Mäe Margus.

Mäe Margus (püüs käes, hakkab laadima.) Mees, kes oma sõna ei pea, ei olegi mees. Tartumaa mees tahab sõna pidada ja mees olla. Siin on mu tule-rist; wana kallis raud! Olen temaga juba mõnel loomalgi elu wõtnud, ja kui täna õnn hää on, juhtub ehl ka mõni elukas ette tulema, kelle juures ma oma kütid osawust näidata wõin. Kütid ja kohtumehe amet need on minu käes just kui mängu asjad. Mäe, kolme aasta eest oli üks hullu aruga karu jälle Wändra metsa juhtunud ja mõisa hakkad tegiwad suure jahi. Mina olin seekord Wändras onu poja juures wõersil ja juhtusin ka jahimeeste sekka. Mull polnud küll oma püüs, aga ma arwasin — ma olen Mäe Margus ja päälegi kohtumees — ma katsun ka oma õnne. Hääfene nüüd küll! — Karu! Karu! karjusiwad kõik kütid — mõned pandsiwad plagama, mõned lastsiwad püüsid lahti ja hakkasiwad nutma — aga mina! Nii kui ma temale selle patju andsin — wanal

pätsil käis kuul ristluudest läbi ja tagumine pool hakkas otse kohe rippuma. Mõned julgemad kütid lastsiwad weel omad püssid lahti ja waene karu heitis hinge ära. Koh, nüüd karjusiwad kõik: Mina lastsin karu maha! Mina lastsin karu maha! Aga ma ma ütlesin ise endamisi: Mis see maksab, et ma end kiitma hakkasin pool-Mulklaste seas! Tah, wana Margus, seda tegid ja jääl! Näita nüüd, mis sa siin teha wõid! (mõtleb.) Mis ma nüüd sestki saan, et ma tõise inimese looma otse furnuks lasen! Ma wõin jo ka natuke hirmutada. Olgu nii! Ma panen haawlite asemel hernid püssi sisse — ega need jo ometi surma tuua ei wõi! (on püssi laadimisega walmis.) Soh! Nüüd wõin siis ootama hakata! (astub pöösa taha.) Elajal on ju oma jagu tarkust ka — ei, meil Tartlastel on tarkust — elajal on ikka oma jagu mõistust ka: kui ta näeb, et inimene ees on, ega ta siis ei tule; ja kui ta näeb, et mees nagu mina, kes kolm aastat kohtumees oli, ees on, siis tunneb ta juba haisust ära, et niisuguse mehega nalja heita ei sünni. (Sammud kuulda.) Dot, Dot! katjun õnne! Sammud on kuulda! (Paneb püssi põste, Ott tuleb hobuse naha sees aegamööda.) Olgu mis on, ma lasen tal juba tagat maha! (Laseb püssi lahti; Ott tõuseb püsti, tuleb Margusse poole; Margus karjub.) Appi! appi! Luupainaja tuleb! Mulgid on kuradi wälja nõidnud! Appi! (wistab püssi maha.) Appi! appi! Pai Wanapagan, wõi mis ja oled, lase mind lahti! Ma

müin sulle oma hinge ära, kui sa tahad! (Dtt võtab
püssi, teeb, nagu päneks laengu sisse ning sihib siis Marguse peale.)
Maaa — appi — appi! kuuljad nägijad! wa—
wana kurat lasseb mind püsfiga maha! (Neid sõnu on
Margus larjunud.)

Üksteiskümnes etendus.

Endised. Katt.

Katt. Ija! Ära kardada ühtegi! See on ju meie
poolemees Dru Dtt, Dru talu noor peremees!

Margus. Dtt? Kas sina kuriloom tõeste oled?!

Dtt (võstab naha ära.) Mina ise jah, Mäe onu!
Oli ju kõik nali! Ega ma seda ei uskunud, et sinul
niisugune jahimehe nõuu sees oli! Ma tahtsin aga nii
tundmata üle piiri tulla ja Kataga paar sõna rääkida.

Margus. Kataga?

Katt. Jah, isa, tema tahtis minuga paar sõna
kõnelda. Ega ja ometi selle pärast ei vihasta, isa,
et ta sinu selja tada minuga rääkida tahtis?

Margus. Mis Mulgi mõistus see siis võis
olla, Dru Dtt, mis sina minu selja taga Katale
õpetada tahtsid?

Dtt. Ei olnud, kallid poole-onu, muud iseära-
list mõistust ühtegi, kui natuke saladust, — ja kõige

paremad asjad on esiotsa ifka wäga jalajad. Mull oli tõsine nõuu sinu palwele tulla, kallis Mäe onu, Mäe talu peremees! Meil Kataga isekeskis juba ammu nõu ärapeetud, muud kui Mäe onu luba weel — paarihetmiheks tarwis — — —

Margus. Paarihetmiheks?! Sina oled ju Mull! Üra unusta ära, mis seisusest meie mõlemad oleme! See 'pole sugugi enam mõistus ega tarkus, see on ju ninatarkus!

Katt. Isa, ega Mulgid ometi murdjad 'pole. Ott on ju ometi mõistlik mees ja minu arust kõige kallim Mull weel.

Margus. Minu wäimees ei pea mitte üksi mõistlik, waid ta peab ka tark olema. Seda nõuan mina. Meie oleme targad! Sina, Kata, kah!

Katt (paludes.) Targad meie nüüd küll oleme, isa, aga efs mõistlik Ott siis ka aega mööda targaks ei wõi saada?

Teiseks kümnes etendus.

[Kõigilt poolt tulewad inimesi kofku. Dru onu, wäimaks küla foolmeister.]

Üks hääl. Kus pool, mehed, see püüsi pauk ja appi-hüüdmine oli?

Margus. Mis teie nüüd nii jooksete! Siin oli paljalt üks weikene nali. Kiviküla sepp parandas mu wana püssi ära ja nüüd ma teda siin natukene proovisin! Mis teie siis nii kartlikud olete?

Dru onu. Ott, mis juttu sina siis siin puhud? Mis sa selle hobuse nahaga teed?

Ott. Armas isa, selle hobuse naha pärast räägin ma sinuga nelja silma all, aga Mäe onuga olen ka juba rääkinud, mis ma enne sinugagi rääkisin, aga onu on koguni kare. Kata aitab ka, aga ei aita midagi. Räägi, isa, sina nüüd ise natuke!

Dru onu. Margus! Kui meie ise mõnikord tülitseme, siis olgu see meie asi, aga see ärgu puutugu lastesse! Kui kaua meie weel elame — nemad jääwad järele! Minu Ott on auus ja üdiistlik pois ja Kata jumekas ja kena neiu ja Tartumaa inimene, mis just minu nõuu ja tahtmine on.

Margus (mõteldes.) Ja, ja — aga ta on Mulk!

Katt. Isa, mis sa nüüd täna oma sõnadega nii fitke oled! Ütlid ju isegi kord, et sa hää meelega seda näeks, kui Ott mind kosima tuleks! Ott on siin ja waata nüüd, mis fitke sa oled.

Margus (lõbb naljatades jalaga vastu maad.) Olgu siis minugi pärast! Sündigu so tahtmine, Katt! Võid Mulgiks saada!

Ott (hüppowad wana mehe kallale) Ole terve wana-
Katt mees! Küll meie sinu tarkust ja aru auus-
tame! olid üle aru tark sell filmapilgul! (tä nawad
Dru onut.)

Margus (Dru onule.) See tarkus on juba meie
sugukonnas! Minu wanemate wanemad oluud juba
targad ja minu isa oli nii tark, et ilma tee juhita
Pihkwa linnas ära käis ja Tartumaa keelega korda
sai. See tuli osast jälle jest, et meie keel enam hari-
tud on kui teie keel. Mu tarkus tegi mind ka kohtu-
meheks ja ma röömustan end, et meie lapsed ka
mu tarkusest aru saawad.

Kiila koolmeister (ette astudes.) Tere, tere, peremehed!

Köif. Tere, tere, auus kooliperemees!

Koolmeister. Noh, mind ikka ka pulma palute?
Nagu asjad praegu on, ei jää ju pulmad tulemata!

Dru onu. Noh, kes nüüd ilma koolmeistriga
korda saab! Sina ju ikka meie pea!

Koolmeister. Dige küll! Aga tüli teie wahel,
poolemehed, ei saa seega mitte lõppema, et teie lapsed
paari heidawad, waid peab iseäranis tähele pantud
saama, mis tüli kautab. Pange ometi need paar
sõna tähele!

„Armsad Cesti wennad ja õed!

Kui rahu, üksmeel ja armastus teie seas peab
suureks saama, siis kantke muret selle cest, et teie

tulew jugu haritud saab! Koolide eest tuleb muret kanda! Wiljandi maa ehk mis sina, Mäe Margus, Mulgimaaks nimetad, on üksi see läbi kaugemale jõudnud, et nende seas enam püüdmist parema ja kallima asjade järele, õppimise, waimu harimise järele on. Aga paraku ka Wiljandi mees ei pea koolist weel suurt lugu! Aga wennad tehke koolide tarbeks tööd! Ja sina, Mäe Margus, pea iseäranis selle eest omas külgs muret, siis langewad waheseinad Tartlaste ja Mulskide wahelt maha!"

Ott. Mina annan omalt poolt koha 50 rubla Aleksandri kooli heaks!

Oru onu. See on õige, poeg! Mina annan ka 50 rubla!

Sulane. Noh, kui siis täna just niisugune püha on, siis annan ma ka 25 kop.

Mitu häält. Mina annan 1 rubla — 25 kop. 10 kop. — — —

Koolmeister. Pidage, pidage! Härga peetakse jarwest, meest sõnast! Ma kirjutan teie nimed koha ülesse (wõtab põue-raamatu ja kirjutab.)

Mäe Margus. Mis asi see Aleksandri kool siis on? (noer.)

Koolmeister. See kool saab alles ehitatud ja on üks ülem Eesti poeglaste kool.

Margus. Kas siis Mulka ka sinna kooli wastu wõetakse?

Koolmeister. Ja muidugi, — kes aga Eesti keelt oskab!

Margus (mõtleb.) Noh, — olgu siis nii! — pane minu nimi ka 50 rublaga ülesse!

Kätt (häbelikult.) Minu poolt 5 rubla!

Dru onu (annab Margussele kätt.) Poolemees, fiin on mu käsi — nüüd oleme sõbrad!

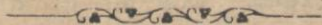
Margus. Jah! Mulk ja küll oled, aga ma armastan sind! Sa oled jüdi mees!

Koolmeister. Olge wennad mõistlikud, targad mehed! Waat', seda ma soovin! Tarkus ilma mõistufeta 'pole midagi wäärt; mõistus nõuab aga omale tarkust abiriistaks! Waat', Mäe Margus, nii on asi!

Margus. Ma saan ka juba aru, mis mõistus on.

Kõik. Elagu Aleksandri kool! pruutpaar! Mulkid! Tarkus ja Mõistus!

Üks hääl. Ja Mäe Margus ja Dru onu, elagu!

Schnakenburg'i kuluga Tartus ;on trüstitud ja
igas raamatupoes saada:

Advokat tohtri ametis.

Lustmäng neljas waatuses.

Sind 25 kop.

Mulgi mõistus

ja Tartlase tarkus.

Nali ühes järgus.

Kirja pannud J. Kunder.

Särane Mul'k

ehk sada wakka tangusoola.

„Saaremaa Dnupoja“ kirjutajast.

Sind 40 kop.

Saaremaa Dnupoeg.

Gestikeele näitemäng.

Sind 16 kop.

Tuletorn.

Üks kurblik näitemäng kahes waatuses.

Wälja annud Fr. N. Kreuzwald.

Sind 50 kop.

Wanne ja õnnistus.

Kurblik näitemäng kahes waatuses.

Wälja annud Fr. N. Kreuzwald.

Sind 30 kop.

Wirrwar.

Lustmäng wiies järkus.

Saksa keelest Koyebue järel ümber teinud N. Ribberg.

Sind 24 kop.

Näitemängud,

mis Schnafenburgi trüfikojas ja kuluga on wälja tulnud:

Advokat tohtri ametis.

Lusimäng neljas waatuses.

Hind 25 kop.

Mulgi mõistus ja Tartlase tarkus.

Nali ühes järgus.

Kirja pannud J. Kunder.

Hind 16 kop.

W i r r w a r r.

Lusimäng wiies järkus.

Saksa keelest Kozebue järel
ümber teinud N. Kitzberg.

Hind 24 kop.

Saaremaa Onupoeg.

Geestikeele näitemäng.

Hind 16 kop.

Wanne ja õnnistus.

Kurblik näitemäng kahes waatuses.

Wälja annud Fr. N. Kreuzwald.

Hind 30 kop.

Särane Mul't

eht sada wakka tangus-
joola.

„Saaremaa Onupoja“
kirjutajast.

Hind 40 kop.

Zuletorn.

Üks kurblik näitemäng kahes
waatuses.

Wälja annud
Fr. N. Kreuzwald.

Hind 50 kop.

Siid si rüütel.

Näitemäng kolmes waatuses.

Wene keelest N. Buschkin'i järel ümbertõlkinud N. Lido.

Hind 12 kop.

Kõidetud 10.dets.1930.

